

تقویت مهارت‌های اجرایی در کودکان پیش دبستانی و دبستانی

(راهنمای والدین و مربیان)

تألیف:

علی‌اکبر ابراهیمی دکتر احمد عابدی

سرشناسه: ابراهیمی، علی اکبر، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور: تقویت مهارت‌های اجرایی در کودکان پیش دبستانی (راهنمای والدین و مربیان)
مشخصات نشر: اصفهان: نشر نوشته، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری: ۷۲ص: مصور
شابک: ۷۵۰۰۰-۳-۳۸۶-۰۰-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبای مختصر
یادداشت: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است
شناسه افزوده: عابدی، احمد، ۱۳۴۴ -
شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۲۱۷۶۱

مهران باستان - ساختمان نوید
پستی: ۸۴۱۳۲ - ۸۱۴۲
تلفن: ۳۲۲۲۶۴۴۵ - ۳۲۲۰۸۶۱۰
E-Mail: Neveshtan@neveshtan-ir.com

تقویت مهارت‌های اجرایی کودکان پیش دبستانی و دبستانی
(راهنمای والدین و مربیان)

تألیف: علی‌اکبر ابراهیمی و دکتر احمد
طرح جلد: مجتبی
لینوگراف: نقاش
چاپ: بهار آزادی
صحافی: سپاهان
شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه
نویت چاپ: اول ۱۳۹۴
قیمت: ۷۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۸۶-۰۰۶-۳
ISBN: 978-600-386-006-3
کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست محتوا

- ۷ مقلمه
- بخش اول
- ۱۳ مهارت‌های اجرایی چیست؟
- بخش دوم
- ۲۱ مهارت‌های اجرایی و یادگیری
- بخش سوم
- ۳۵ مهارت‌های اجرایی، رفتار و عواطف
- بخش چهارم
- ۴۱ مهارت‌های اجرایی در موقعیت‌ها و روابط اجتماعی
- بخش پنجم
- ۴۷ بازی برای تقویت مهارت‌های اجرایی در کودکان
- بازی‌های ویژه
- برای تقویت مهارت‌های اجرایی در کودکان پیش‌دبستانی ۶۳

رشد کودک مهم‌ترین تعیین‌کننده سلامت در طی دوران زندگی است و سال‌های پیش‌دبستانی فرصت بسیار مهمی برای رشد و پیشگیری از اختلالات رشدی است. فرصت‌های رشدی اولیه، مبنای پایه‌ای برای موفقیت تحصیلی، سلامت و بهزیستی کلی فراهم می‌کنند (آندرسون و رییدی، ۲۰۱۰). رشد در دوران کودکی تحت تأثیر ویژگی‌های کودک، خانواده و محیط اجتماعی است و سلامت جسمانی، شناختی، زبانی و اجتماعی و عاطفی کودک پایه و مبنای مهم آمادگی تحصیلی و سلامت در دوران زندگی است و برنامه‌های مداخله‌ای جامع رشد، مهم‌ترین منبع اطلاع‌رسانی برای ارتقای بهزیستی روان‌شناختی کودکان است. سال‌های پیش‌دبستانی دوره بحرانی و حساس برای رشد جسمانی، حرکتی، شناختی، اجتماعی-عاطفی و رفتاری کودک است چراکه این دوره، پایه و اساس رشد بعدی و آینده فرد است.

در این دوره، کودک کاملاً تحت تأثیر محیط اطراف خود است و این محیط نیز تحت تأثیر وضعیت اقتصادی-اجتماعی، تحصیلات والدین و حضور در مرکز پیش‌دبستانی است. بسیاری از مؤسسات دولتی و خصوصی برنامه‌هایی را برای تقویت و ارتقای جنبه‌های مختلف رشدی و آمادگی تحصیلی تدوین نموده‌اند. کودک پیش‌دبستانی به کودکی گفته می‌شود که در سنین ۳ تا ۵ سال قرار دارد و آموزش و پرورش کودکان پیش‌دبستانی عامل بسیار مهمی در تعیین موفقیت تحصیلی و سرمایه‌گذاری بسیار سودمندی است (چامبرز، چونگ، سالیوان، اسمیت

و لورنزانو، ۲۰۱۰). محققان مختلف نشان داده‌اند صرف هر یک دلار در دوره پیش‌دبستانی، بین چهار تا هشت دلار از هزینه‌های بعدی ارائه خدمات اجتماعی پیشگیری می‌کند (کریستین و بارت، ۲۰۰۷) و علاوه بر این اثرات کوتاه‌مدت آموزش پیش‌دبستانی بر پیشرفت تحصیلی، اثرات بلندمدت چندین برنامه حاکی از دستگیری کمتر، بارداری کمتر در دوران نوجوانی و کسب مشاغل بالاتر بوده است (گیلیلم و زیگلر، ۲۰۰۰؛ به نقل از چامبرز و همکاران، ۲۰۱۰).

در دوران پیش‌دبستانی به‌عنوان دوره‌ی حساس رشد در همه‌ی ابعاد و سن یادگیری اولیه که همراه با انعطاف‌پذیری مغز می‌باشد، تجربه‌آموزی و فراهم آوردن محرک‌های محیطی اهمیت زیادی دارد (ملک‌پور، ۱۳۹۲) و تجربه به شکل رسمی و غیررسمی نقش زیادی در ارتقای رشد ذهنی و پیشگیری از مشکلات آینده دارد. در حال حاضر در مراکز پیش‌دبستانی، هیچ‌گونه برنامه مبتنی بر شواهدی وجود ندارد و زمان حضور کودک در این مراکز، صرف محتوا و بازی‌هایی می‌گردد که مبتنی بر پژوهش نمی‌باشد.

با توجه به اهمیت این دوره‌ی حساس و بحرانی از زندگی کودکان، پژوهش و طرح‌های زود هنگام جهت توانمندسازی والدین و کودکان زیر ۶ سال ارائه شده است. از جمله این پروژه‌ها می‌توان به پروژه هدایت‌شده توسط یلواکی، فالو تورو اشاره کرد. بنابراین همانند سایر کشورهای پیشرفته، لازم و ضروری است که برنامه‌ها و راهکارهایی برای تقویت و رفاهای جنبه‌های مختلف رشد توانایی‌های شناختی،

هوش و بهزیستی روان‌شناختی (رشد اجتماعی- عاطفی) از طریق فراهم آوردن برنامه‌ها و فرصت‌ها تدوین گردد.

هرکدام از ما در زندگی روزانه در کار یادگیری، تفریح و روابط خود با دیگران، تحت تأثیر مهارت‌هایی هستیم که مهارت‌های اجرایی نامیده می‌شود. کودکان بزرگسالان با اختلالات یادگیری و مشکلات توجه که با عنوان ناتوانی‌های یادگیری، نارسایی توجه و بیش‌فعالی مشخص می‌شوند، اغلب در این مهارت‌ها دچار مشکل می‌باشند. برای درک بهتر و حمایت از فرزندمان به درازنقص در مهارت‌های اجرایی هستند، باید در مورد این کسرهای معزی بیشتر بدانیم تا بتوانیم بر این مشکلات غلبه کنیم.

مهارت‌های اجرایی، کنش‌های شناختی سطح بالایی هستند که برای جهت‌دهی به رفتار و رفتار هدفمند بسیار اهمیت دارند و یک سازه پیشنهادی برای مهارت‌های چندگانه مرتبط باهم هستند که مسئول ضابطه‌مند نمودن اهداف، برنامه‌ریزی جهت چگونگی دستیابی به این اهداف و اجرای مؤثر برنامه‌ها می‌باشند. مؤلفه‌های کلیدی مهارت‌های اجرایی عبارت‌اند از:

(الف) پیش‌بینی و توجه

(ب) کنترل تکانه و خودتنظیمی

(ج) آغاز فعالیت

(د) حافظه کاری

(ه) انعطاف‌پذیری ذهنی و استفاده از بازخورد

(و) توانایی برنامه‌ریزی و سازمان‌دهی

(ز) انتخاب راهکارهای مؤثر برای حل مسأله
(ح) نظارت بر عملکرد

این مهارت‌ها در سراسر دوران کودکی و بخصوص دوره‌ی پیش‌دبستانی رشد و ارتقا می‌یابند (اندرسون و رییدی ۲۰۱۲).

تحقیقات زیادی نشان می‌دهد که برخی از کودکان در شروع مدرسه برای یادگیری آمادگی ندارند و دلیل آن، این نیست که حروف و اعداد را نمی‌شناسند بلکه به دلیل داشتن مشکلاتی است که در مهارت‌های اجرایی دارند یعنی در توانایی‌های اساسی مثل توانایی تنظیم رفتارهای اجتماعی، عاطفی و شناختی دچار مشکل می‌باشند. تحقیقات نشان می‌دهد که خودتنظیمی- که اغلب مهارت‌های اجرایی نامیده می‌شود- در مقایسه با هوش‌بهر یا سطح ورودی خواندن یا ریاضی، همبستگی قوی‌تری با پیشرفت تحصیلی دارد. همین تحقیقات نشان می‌دهد که مداخلات زودهنگام در دوره‌ی پیش‌دبستانی می‌تواند بر رشد خودتنظیمی و رشد مهارت‌های اجرایی تأثیر زیادی داشته باشد (عابدی و ملک پور، ۱۳۸۹). علاوه بر این، نتایج نشان داده است که تأخیر و نقص در رشد مهارت‌های اجرایی (مثل تأخیر انداختن ارضا و خودتنظیمی) در سن ۴ سالگی با میزان کفایت اجتماعی- عاطفی و شناختی در دوران نوجوانی رابطه دارد و می‌تواند پیشرفت تحصیلی و مصرف کراک را در سن ۲۷ سالگی پیش‌بینی نماید (میشل و ۲۰۰۴). مهارت‌های اجرایی و توجه، کانون نظریه‌های پیش‌بینی اخیر عصب- روان‌شناختی کودکان

ناتوان در یادگیری و کودکان با نارسایی توجه و بیش‌فعالی را تشکیل داده‌اند (داوسون و گویر^۱، ۲۰۰۴، مک کلوسکی، پرکینس و واندیونر^۲، ۲۰۰۹).

لذا، می‌توان با تشخیص مداخله زودهنگام به کودکان جهت پیشگیری از ناتوانی‌های یادگیری عصب-روان‌شناختی در پیش‌دبستان کمک نمود. برخی مطالعات نیز اشاره نموده‌اند که نارسایی‌های عصب روان‌شناختی، هم‌چون نقش در مهارت‌های اجرایی و توجه در کودکان پیش‌دبستان، می‌تواند در سنین بالاتر پایدار بماند و برای کودکان در انجام تکالیف مدرسی و تارهای اجتماعی مشکل جدی ایجاد نماید (ابراهیمی، عابدی، فرامرزی، گاهی، هروز، ۱۳۹۲؛ ۲۰۱۰، مک کلوسکی و همکاران، ۲۰۰۹).

این کتابچه برای توضیح مهارت‌های اجرایی و تشریح نقش آن‌ها در یادگیری، رفتار و عواطف و روابط به رشته تحریر در آمده است و تلاش شده تا علاوه بر درک بهتر این کارکردها، روش‌هایی نیز برای تقویت آن‌ها در کودکان ارائه شود.

۱. Dawson & Guare
۲. McCloskey, Perkins and Vandivner